

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยของเรายังคงความเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ทั้งบนดินและในน้ำอยู่อย่างต่อเนื่อง สมกับคำขวัญที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ทุกวันนี้คนไทยเราก็ยังคงนิยมบริโภคปลาไม่ว่าจะเป็นปลาน้ำจืดหรือปลาน้ำเค็มและนับวันจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่การบริโภคในประเทศเท่านั้น ไทยเรายังสามารถจัดส่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญ ทั้งจีนปลาสดแช่แข็งและแปรรูปอีกด้วย ปลาเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ เนื้อปลาคืออาหารที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย โดยเฉพาะปลาน้ำจืด ผู้คนหันมานิยมบริโภคปลาน้ำจืดมากขึ้นทำให้เกิดการเลี้ยงแบบธรรมชาติแนวคังเค็มผสมผสานกับการดูแลป้องกันในเรื่องอาหารและความสะอาดในรูปแบบที่ทันสมัยมีแบบแผนจนเป็นเศรษฐกิจแนวใหม่ที่นักธุรกิจรายย่อยเริ่มให้ความสนใจเข้ามาประกอบการมากขึ้น (ชารทอง ครองธรรม, 2538 : 3)

ในปัจจุบันกิจการการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปลาอุกบึกอุย ก็เป็นสัตว์น้ำอีกชนิดหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างมากและได้มีเกษตรกรทำการเพาะเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายและเป็นปลาที่คนไทยรู้จักกันดี มีความนิยมบริโภคในอัตราที่สูงสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงอย่างงดงาม เพียงแต่มิมีน้ำเพียงพอ สภาพพื้นที่ดี มีการเอาใจใส่ดูแลให้อาหารดีผู้เลี้ยงต้องขยันศึกษาหาความรู้เพื่อประยุกต์ใช้กับการเลี้ยงของตน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนเกิดเป็นอุตสาหกรรมการเพาะ การเลี้ยง และการแปรรูปขึ้นทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อมุ่งเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศ นอกจากนี้ยังมีการหาช่องทางในการส่งออกเพื่อนำเงินตราเข้ามาสู่ประเทศไทยด้วย จึงนับได้ว่าปลาอุกบึกอุยเป็นปลาเศรษฐกิจสำคัญอีกชนิดหนึ่ง (วิเศษ อัครวิทยาภูล, 2537 : 1)

ปลาอุกเป็นปลาน้ำจืดที่มีผลผลิตต่อพื้นที่สูงที่สุดและให้ผลผลิตต่อปีสูงสุดในอันดับ 1-3 ตลอดมา โดยมีผลผลิตเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 40,000 ตัน/ปี เป็นที่ทราบกันดีว่าปลาอุกที่เลี้ยงเป็นการค้าในประเทศไทยมีหลายชนิด ที่นิยมเลี้ยงกันแพร่หลายในยุคแรกๆ (ก่อนปี พ.ศ.2529) ก็คือปลาอุกค้ำ หลังจากราคาตกมากในปลายปีนั้น เกษตรกรก็หันมาเลี้ยงปลาอุกอุยแทน ปลาอุกอุยนี้เจริญเติบโตช้า

และมีปัญหาเรื่องโรคมามาก แต่เมื่อมีรสชาติดีจึงขายได้ราคาดีกว่าปลาดุกชนิดอื่นๆ จนกระทั่งปลายปี 2530 เกษตรกรได้นำปลาดุกคริสเซีย(หรือปลาดุกเทศหรือปลาดุกยักษ์) จากประเทศลาวมาผสมพันธุ์กับปลาดุกอุย ได้ปลาดุกผสมที่มีรสชาติคล้ายปลาดุกอุย เจริญเติบโตเร็วมาก และทนทานต่อโรค เกษตรกรจึงหันมาเลี้ยงปลาดุกผสม หรือที่เรียกกันว่า บิ๊กอุย ตั้งแต่นั้นมา อาจกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาดุกประมาณร้อยละ 90 เลี้ยงบิ๊กอุย มีเพียงร้อยละ 10 ที่เหลือเท่านั้นที่เลี้ยงปลาดุกยักษ์หรือปลาดุกอุยแท้ (อุทัยรัตน์ ณ นคร. 2544 : 1)

อำเภอโพทะเล เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพิจิตร พื้นที่ราบลุ่ม ที่มีแม่น้ำยมไหลผ่าน ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในเขตชลประทาน ประกอบกับการเลี้ยงปลาดุกของอำเภอ โพทะเลมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นนับวันจะมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตท้องที่ตำบลวัดขวาง เป็นแหล่งที่เลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยมากที่สุด ในอำเภอโพทะเล ตำบลวัดขวาง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน และเลี้ยงปลา จากสรุปผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มีการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยเป็นสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของตำบลวัดขวาง ปัจจุบันนี้ปลาดุกบิ๊กอุยเป็นที่นิยมเลี้ยงของกลุ่มเกษตรกรตำบลวัดขวาง เนื่องจากปลาดุกบิ๊กอุยเป็นปลาดุกผสมเลี้ยงง่าย มีการเจริญเติบโตเร็วและทนทานต่อโรคและสภาพแวดล้อมได้ดี ทั้งยังเป็นที่นิยมบริโภคของประชาชน จึงมีเกษตรกรที่สนใจเลี้ยงกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการเลี้ยงเพื่อค้าขาย แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรที่เลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยก็พบปัญหาด้านการเลี้ยง ในเรื่องอัตราการเจริญเติบโตช้า อัตราการตายสูง ปลาเป็นโรค คุณภาพอาหารไม่แน่นอน คุณภาพของน้ำในบ่อเสื่อมโทรม (องค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง.2547 : 2)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาด้านการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยในพื้นที่ตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร และนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงด้านการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยให้เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อมูลในการเสนอแนะ และเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบในด้านการเลี้ยงและพัฒนาการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยให้มีประสิทธิภาพและเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจทราบต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

- 1.เพื่อศึกษาปัญหาด้านการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยของเกษตรกรตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร
- 2.เพื่อสร้างรูปแบบการเลี้ยงปลาดุกบิ๊กอุยของเกษตรกรตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการเลี้ยงปลาอุกบึกอุยของเกษตรกรตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การศึกษาปัญหาด้านการเลี้ยงปลาอุกบึกอุยของเกษตรกรในด้านของการปล่อยปลาลงเลี้ยง อาหารและการให้อาหาร การถ่ายเทน้ำ การป้องกันโรค และสร้างรูปแบบการเลี้ยงปลาอุกบึกอุยของประชาชนตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาด้านการเลี้ยงปลาอุกบึกอุยของเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่เลี้ยงปลาอุกบึกอุยของตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ในปี พ.ศ. 2548 จำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่เลี้ยงปลาอุกบึกอุยของ ตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตรในปี พ.ศ.2548 จำนวน 40 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (บุญธรรม จิตต์อนันต์.2540 : 66)

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบการเลี้ยงปลาอุกบึกอุย

ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1.ปัญหาด้านการเลี้ยงปลาอุกบึกอุย โดยมีรูปแบบตามขั้นตอนคือ การปล่อยปลาลงเลี้ยง อาหารและการให้อาหาร การถ่ายเทน้ำ การป้องกันโรค

2. รูปแบบการเลี้ยงปลาอุกบึกอุยของเกษตรกรตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง แบบแผนหรือตัวอย่างตามขั้นตอนการเลี้ยงปลาอุกบึกอุย คือ การปล่อยปลาลงเลี้ยง อาหารและการให้อาหาร การถ่ายเทน้ำ การป้องกันโรค

ปลาอุกบึกอุย หมายถึง ปลาอุกอุกผสมที่เกิดจากการผสมเทียมข้ามพันธุ์ระหว่างพ่อพันธุ์ปลาอุกรัสเซีย(ปลาอุกเทศหรือปลาอุกยักษ์)กับแม่พันธุ์ปลาอุกอุย

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาอุกบึกอุยในตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัญหาการเลี้ยงปลาอุกบึกอุยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำมาพัฒนารูปแบบการเลี้ยงปลาอุกบึกอุยต่อไป
2. ได้รู้รูปแบบการเลี้ยงปลาอุกบึกอุยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาด้านกระบวนการเลี้ยงปลาอุกบึกอุย